

**DR. ILIE CAROL BARBUL (1883-1946),
LIDERUL ROMÂNILOR SĂTMĂRENI LA 1918**

Claudiu PORUMBĂCEAN

Abstract: *This study is about the outstanding personality, the lawyer Ilie Carol Barbul, the leader of national movement from Satu Mare. In Vasile Lucaciu's absence, he was the one who initiated the organisation of the new Romanian administrative bodies from Satu Mare County. Also, he took the preparatory measures for the participation of the Sathmarer Romanians to the Great National Assembly from Alba Iulia. He was elected more than once to the Romanian Great Council, senator in the Romanian Parliament, prefect and commissioner of Satu Mare County. His name is connected with the establishment of the Romanian administration in Satu Mare County in the 19th April 1919. The fact that Satu Mare City became the capital of the Satu Mare County is also due to him.*

Keywords: *Ilie Carol Barbul, Satu Mare, Paulesti, senator, lawyer, bibliography, 1918.*

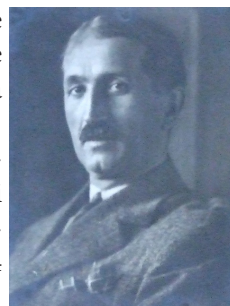
Avocatul Ilie Carol Barbul¹, născut în localitatea Lipău la 31 iulie 1883, din părinții Augustin Barbul și Vilhemina Kolbusewski, se înscrie ca fiind, neîndoielnic, personalitatea cea mai reprezentativă și dinamică a mișcării unioniste sătmărene din anii 1918-1919.

De profesie avocat, este absolvent al Facultății de Drept din Budapesta, absolvită la 1 iulie 1911. Aici se implică în activitatea Societății „Petru Maior”, devenind foarte bun amic cu Octavian Goga și Petru Groza². După absolvire, revine la Satu Mare unde este admis în Barou la 4 noiembrie 1911³.

S-a căsătorit cu Valeria Lazin (1888-1966), având o fiică Maria, născută la 24 mai 1914, căsătorită la 27 februarie 1934 cu renumitul dirijor Adrian Demian.

În toamna anului 1918 a fost ales președintele Consiliului Național Roman din Municipiul Satu Mare și Secretar General al Consiliului Național Roman Județean. În această calitate, a fost inițiatorul acțiunilor organizatorice în direcția constituirii noilor organe ale administrației românești în părțile sătmărene (Consiliile Naționale Romane precum și Garda Națională) și a măsurilor pregătitoare în vederea participării românilor din zonă la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia.

A fost delegat oficial din partea cercului electoral al orașului Satu Mare la marea înfăptuire statală de la 1 decembrie 1918 la Alba Iulia. Din păcate, datorită unor grave probleme

*Avocatul
Ilie Carol Barbul*

¹ Claudiu Porumbăcean, Bujor Dulgău, *Oameni din Sătmar*, Ed. Solstițiu, Satu Mare, 2000, p. 20-22.

² Petru Groza, *Adio lumii vechi! Memorii*, Ed. Compania, București, 2003, p. 65, 100, 287-288.

³ Arhivele Naționale Satu Mare (în continuare ANSM), *fond Baroul Satu Mare*, Tabloul avocaților definitivi, p. 73.

de sănătate, nu a mai putu pleca la Alba Iulia⁴, însă a fost ales printre cei 250 de membri ai Marelui Sfat Național Român⁵.

Lui i-a revenit și onoarea de a conduce delegația fruntașilor români sătmăreni, cu steaguri tricolore, care l-a întâmpinat în gara orașului, la 30 decembrie 1918, pe generalul francez H. M. Berthelot, aflat într-o călătorie de documentare asupra situației și doleanțelor populației românești din orașele de la granița de vest a țării. La fel, a condus și delegația locală care a întâmpinat

Maria Barbul și Adrian Demian

la 19 aprilie 1919, armata română eliberatoare, contactând pe podul de peste Someș, prima patrulă a Diviziei II Cavalerie. După eliberare, ca o recunoaștere a meritelor sale, va fi numit primul subprefect român al județului Satu Mare, apoi în trei rânduri prefect: decembrie 1919 - iunie 1920, aprilie 1926 - mai 1927, respectiv 1938 în timpul guvernului Goga.

Ilie Carol Barbul a fost un susținător devotat al culturii românești din această zonă, fiind inițiatorul și fondatorul filialei sătmărene a Astrei, a Reuniunii de Muzică și Cântări „Vasile Lucaci”, a Casei Naționale sau președintele Societății Culturale Române din Satu Mare.

Tendința autorităților române de a „româniza” conducerea noilor teritorii alipite, în cadrul procesului de unificare legislativă, se poate observa și în ceea ce privește numirile de prefecti⁶. Primul dintre prefectii județului și orașului Satu Mare a fost Alexandru Racoți având

A handwritten document with a table. The title is "NOMINAREA SI ANULAREA NATIONALE SI SATU MARE". The table has columns for "Data", "Numele", "Observații", and "Observații". There are several rows of handwritten entries.

însă numai un statut provizoriu, fiind numit în funcție doar până la constituirea comitetului municipal⁷. La 29 mai 1920, prin Înalt Decret Regal nr. 2329 este numit în funcția de prefect al orașului și județului Satu Mare colonelul Ion Bălănescu⁸. Acesta va fi însă schimbat după câteva săptămâni, fiind înlocuit de dr. Ilie Carol Barbul⁹, prin Înalt Decret Regal nr. 3467 din 31 august 1920¹⁰.

Nici I. C. Barbul nu se va menține în funcție pentru o perioadă prea lungă, la 18 decembrie același an fiind înlocuit de dr. Ioan Băltescu, numit prin Înalt Decret Regal nr. 5381¹¹. Noul prefect se va menține în funcție până în 7 februarie 1922, când are loc festivitatea de instalare a noului prefect Teofil Dragoș¹², care de acum este numai prefect al județului, nu și al orașului¹³. Abia în 1926 Teofil Dragoș va fi schimbat, în funcția de prefect al județului revenind dr. I. C. Barbul¹⁴.

Avocatul Ilie Carol Barbul în evidența Baroului din Satu Mare

Horea I. Gheorghită are doar cuvinte de laudă la adresa acestui lider politic¹⁵: „Între personalitățile de marcă din Satu Mare se remarcă dr. Ilie Carol Barbul, cunoscutul avocat și deputat de Satu Mare, sătmăreanul conștiincios și românul neaos, român dintre aceia cărora nu

⁴ Gelu Neamțu, Mircea Vaida-Voevod, *1 Decembrie 1918. Mărturii ale partici-panților*. Ioachim Crăciun. Documente la un sfert de veac de la Marea Unire, vol. II, București, 2008, pp. 18-19.

⁵ Claudiu Porumbăcean, *Delegați sătmăreni la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918*, în „Satu Mare. Studii și comunicări”, Seria Istorie, nr. XXXIV/II p. 34-35.

⁶ Claudiu Porumbăcean, Viorel Câmpean, *Din viața politică sătmăreană*. PNL Satu Mare. Tradiție și contemporaneitate, Ed. Argonaut, Cluj Napoca, 2011, pp. 43-44.

⁷ ANSM, fond PMSM, seria Acte prezidențiale, dos. nr. 2382/1919, f. 1.

⁸ *Ibidem*, dos. nr. 2116 / 1920, f. 2.

⁹ C. Porumbăcean, B. Dulgău, *op. cit.*, pp. 20-22.

¹⁰ ANSM, fond PMSM, seria Acte prezidențiale, dos. nr. 3355/1920, f. 1.

¹¹ *Ibidem*, dos. nr. 5704/ 1920, f. 1.

¹² C. Porumbăcean, B. Dulgău *op. cit.*, pp. 91-93.

¹³ ANSM, fond PMSM, seria Acte Prezidențiale, dos. nr. 175/1922, f. 3.

¹⁴ *Ibidem*, dos. nr. 386/1926, f. 2.

¹⁵ Horea I. Gheorghită, *Satu Mare. Oameni și fapte*, Ed. Gloria, Satu Mare, 1935, pp. 235-256.

le-a fost frică și rușine să fie români în timpul când asemenea afirmații și probe erau socotite crime comise în contra siguranței statului - în biroul căruia a luat ființă despărțământul local al Astreii în memorabila zi de 8 martie 1913. Asemenea fapte nu se pot trece cu vederea - ne mai socotind lungul șireag al daniilor și actelor dsale românești și creștinești care i se leagă de nume și persoană de atunci și mai ales dela Unire`n coace - personalitatea și amintirea dlui dr. Ilie C. Barbul, rămânând de-apururi înscrisă în istoria aceastui județ.

Și Tóth Imre face referire la elitele sătmărene interbelice¹⁶. „Exista o categorie infimă de români ardeleni patrioți care crescuseră în monarhie și țineau de tradiția austro-ungară. Știau ce reprezintă calvinismul și catolicismul. În Satu Mare, acești români erau deregulă, oameni foarte rafinați, de elită. De exemplu, familiile Barbu, Demian, Groza, Szathmari Papp, Dragoș, Chereșteșiu – erau oameni foarte culți, distinși.

Traian Cavași

Toți vorbeau, bineînțeles, românește. În Satu Mare erau în minoritate, dar nici ei nu se puteau înțelege cu românii din Balcani”. Românii din Balcani (Macedonia și Iugoslavia) erau considerați acei funcționari veniți din vechiul Regat cu atribuții administrative”.

Traian Cavași, participant la Marea Adunare de la Alba Iulia, într-o scrisoare adresată Mariei Demian (fiica lui Ilie Carol Barbul) la 23 decembrie 1976, prezintă în detaliu evenimentele de la finele anului 1918 și până la instaurarea administrației românești la Satu Mare. Documentul, din care vom reda parțial, se află în posesia familiei Demian la Arad, fiind pus la dispoziția noastră cu multă amabilitate.

București, 23 decembrie 1975

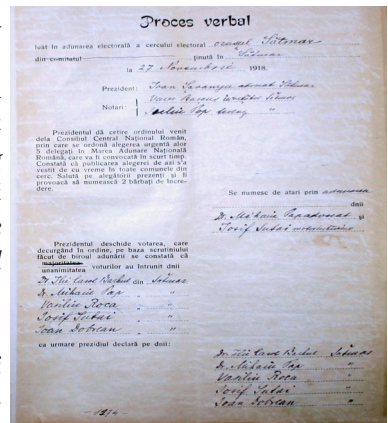
Dragă Mariți

Te rog, să nu te superi că răspund cu mare întârziere rândurilor dumitale, prin care mi-ai făcut cunoscut împlinirea a 30 de ani de la moartea bunului dumitale părinte, lucru pe care de altfel l-am citi și în „mica publicitate” a ziarului România Liberă.

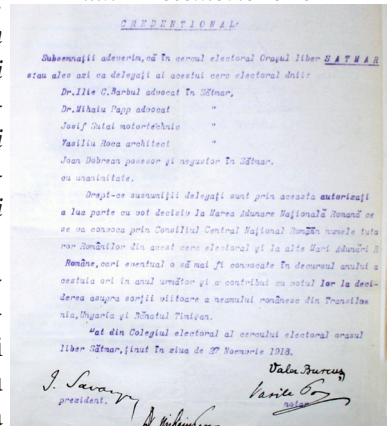
Scrisoarea dumitale mă face să evoc evenimentele și momentele extrem de grele, prin care am trecut sub prezidenția tatălui dumitale în anii 1918-1919 până la data de 21 aprilie 1919 (19 aprilie n.n.), data intrării armatei române în Satu Mare și cele petrecute după acea dată, până la consolidarea vieții românești în Satu Mare.

M-am întors de pe front la începutul lunii noiembrie 1918 și m-am alăturat imediat acțiunilor întreprinse de tatăl dumitale privind organizarea gărzilor naționale și pregătirea delegațiilor pentru Marea Adunare de la Alba Iulia, fixată pentru data de 1 decembrie 1918.

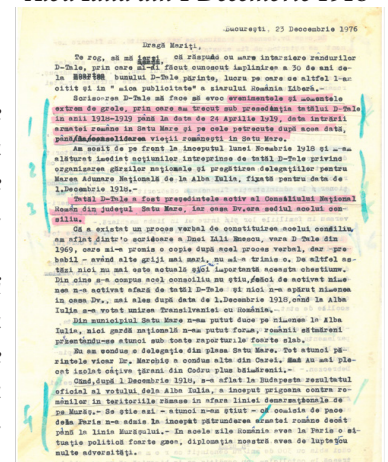
¹⁶ Péter Várady, În dialog cu Imre Tóth, Ed. Humanitas, București, 2014, p. 95.

Procesul verbal de desemnare a delegațiilor din Satu Mare la Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918

Credenționalul cu delegații din Satu Mare la Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918

Tatăl dumitale a fost președintele Consiliului național român din județul Satu Mare, iar casa dumneavoastră a fost sediul aceluși consiliu.

Că a existat un proces verbal de constituirea aceluși consiliu, am aflat dintr-o scrisoare a doamnei Lili Enescu, vara dumitale, în 1969, care mi-a promis o copie după acel proces verbal, dar - probabil - dânsa având griji mai mari, nu mi-o trimis-o. De altfel astăzi nici nu mai are nici o importanță această chestiune, nemaifiind actuală.

Din cine s-a compus acel consiliu, nu știu, căci de activat - în afară de tatăl dumitale - n-a activat nimeni și nici n-a apărut nimeni în casa dumneavoastră mai ales după data de 1 decembrie 1918, când la Alba Iulia s-a votat Unirea Transilvaniei cu România.

Din municipiul Satu Mare n-am putut duce pe nimeni la Alba Iulia și nici gardă națională n-am putut forma, românii sătmăreni prezentându-se atunci - sub toate raporturile - foarte slab. Eu am condus o delegație din plasa Satu Mare. Tot atunci părintele vicar dr. R. Marchiș a condus alta din Carei, iar Ghiță Văleanu pe cea din Valea lui Mihai. Au mai plecat izolat câțiva țărani din Codru plus băimăreni.

Când - după 1 decembrie 1918 - s-a aflat la Budapesta rezultatul oficial al votului de la Alba Iulia, a început prigoana împotriva românilor din teritoriile rămase în afara liniei demarcaționale de pe Murăș. Azi se știe - atunci nu se știa - că, Conferința de Pace de la Paris n-a admis de la început pătrunderea armatei române decât până la linia Murășului.

În acele zile România avea la Paris o situație politică foarte grea și diplomația română avea de luptat cu multe adversități.

În casa dumneavoastră domnea o tensiune nemaipomenită. În fiecare moment așteptam să fim arestați.

În februarie 1919 a venit în casa dumneavoastră, din Oradea, ca stagiar în biroul avocațional al tatălui dumitale vărul meu dr. Valer Mărcuș. Eram deci trei inși care așteptam cu înfrigurare intrarea armatei române în Satu Mare.

Care era situația românilor în Satu Mare?

[...] Dintre toți intelectualii români sătmăreni, singur tată dumitale a avut curajul, să ridice steagul românismului în Satu Mare în acea epocă. [...] În 1911 eram elev în clasa a VIII-a a liceului romano-catolic din Satu Mare și cântam în biserica româno-greco-catolică în limba română. În toamna anului 1911 am plecat la Viena pentru studii superioare.

În 1912, când m-am întors la Satu Mare, în biserica română serviciul divin se oficia în limba maghiară, formula prețurii se spunea însă în limba română. Preotul român a fost înlocuit.

Deci atât școala cât și în biserică, limba română a fost desființată. Vreo instituție culturală sau economică românească în Satu Mare nu există. Astfel, Satu Mare pentru cauza românească era definitiv pierdut!

Populația municipiului Satu Mare număra atunci - după cât îmi amintesc - 54.000 de suflete, majoritatea maghiari, ruteni (ucraineni) și evrei maghiarizați. Românii eram în minoritate. Majoritatea românilor locuia pe la periferie. Numai puțini români aveam case sau locuințe mai la centru, sau aproape de centrul orașului.

Astăzi nimeni nu-și poate imagina cât curaj a trebuit să aibă cineva, ca să susțină - în condițiile date - cauza românească în Satu Mare. Și acel cineva a fost tatăl dumitale, avocatul dr. Ilie Carol Barbul.

După intrarea armatei române în Satu Mare a venit paroh la biserica română părintele Constantin Lucaciu, frate cu dr. Vasile Lucaciu. Eram deci trei inși, care am început plămădirea vieții românești în Satu Mare.

În biserică s-a introdus limba română. La prima liturghie eu am înjghebat un mic cor, care a dat răspunsurile.

Tatăl dumitale a început organizarea administrației în municipiu și județ. În primul rând

a mutat prefectura județului din Carei, unde era în timpul dominației maghiare, la Satu Mare.

S-a pus problema denumirii municipiului. Tatăl dumitale susținea denumirea de Sătmar. Eu susțineam pe cea de Satu Mare din două motive:

Denumirea ungrească de Szatmár tot de la „sat mare” derivă.

Noi, românii eram în oraș abia atâția, că puteam forma numai un sat mare.

Părintele Constantin Lucaciu a arbitrat și a găsit motivarea mea pentru denumirea de Satu Mare. Astfel, municipiul a primit denumirea de Satu Mare, iar județul - la dorința tatălui dumitale de Sătmar. Așa apar pe prima hartă geografică a României Mari.

Începutul fiind făcut, am procedat mai departe cu școala. Eu, înainte de intrarea armatei române în Satu Mare, am fost arestat și păzit zi și noapte de 4 soldați, care erau zilnic schimbați. Staționa atunci în Satu Mare divizia secuiască sub comanda generalului Kratochwill. Într-o bună zi m-a vizitat căpitanul auditor al diviziei, cu numele dr. Tași, care mi-a spus verde-n față că, dacă nu renunț la ideile mele (românești), voi fi împușcat. Ținând seamă de mișcările revoluționare din acea epocă, la așa ceva mă puteam aștepta. Grație ajutorului din partea vărului meu dr. Valeriu Mărcuș am reușit să evaderez, astfel împușcarea mea n-a mai avut loc.

În noaptea de 23 și 24 aprilie 1919 (18 și 19 aprilie n.n.) dr. Valeriu Mărcuș și cu mine am păzit casa dumneavoastră, căci tatăl dumitale era ascuns în podul casei surorii mele, mama doamnei Lili Enescu, într-un cazan de baie. Cum a stat acolo, numai Dumnezeu și sufletul lui știe. Știu, ca s-a ales cu o pneumonie. Jandarmii unguri l-au căutat, dar nu l-au găsit. Așa a scăpat. Atât pe dânsul cât și pe mine ne aștăpta soarta avocaților dr. Ioniță Ciordaș și dr. Augustin Bolcaș din Beiuș!

În ziua de 24 aprilie 1919 (19 aprilie n.n.) - era sâmbăta mare - pe la ora 11 a.m. o brigadă mixtă de cavaleri și artilerie călăreată sub comanda generalului Davidoglu a intrat - pe neașteptate - în Satu Mare și s-a instalat în marea piață din centrul orașului, care atunci nu era parc și era goală.

Tatăl dumitale auzind goanele cavaleriștilor, a ieșit în stradă cu un steag tricolor în mână strigând „Trăiască România Mare” și a alergat în întâmpinarea armatei. Era cu dânsul și dr. Valeriu Mărcuș.

Eu am ajuns în piață ceva mai târziu, după ce brigada se instalase în cea mai perfectă ordine. Am stat singur în fața catedralei romano-catolice și văzând splendidă și disciplinată armată, m-am pomenit că-mi curg lacrimile.

Lumea era uimită văzând acea armată disciplinată, având cai frumoși, cavaleriștii cu lănci lungi cu stegulețe la vârf au făcut o impresie profundă, mai ales că înainte de intrarea în Satu Mare presa evreo-maghiară nu conținea a o ironiza și batjocori în fel și chip. Nu știau ungerii, că aceea armată îl bătuse crunt pe celebrul spărgător de fronturi, mareșalul Mackensen și pe bavarezii lui într-o bătălie, care a durat trei săptămâni în 1917 la Mărășești.

S-au petrecut și scene interesante. Așa bunăoară: în fața librăriei fost Huszar stăteau și priveau un moș și o babă, în spatele lor un preot-profesor catolic, unger. Baba - vorbăreață - îl întreabă pe moș: „Da ăștia de unde au venit?” Moșul răspunde: „Nu știu!” Baba: „Da când au venit?”, Moșul: „Nu știu”. Baba: „Da unde se duc?”. Moșul: „Nu știu!” Baba: „Da cât vor sta aici?”. Atunci preotul - profesor lăsând capul în jos spune: „în eternum”. Mai lipsea cineva să spună: „amen”. Alte scene voi relata în „amintiri” scrise separat.

Seara banchet în restaurantul Dacia cu puțini români localnici, majoritatea celor prezenți fiind ofițeri din brigada mixtă.

Fix la ora 12 noaptea un cvartet vocal compus din ofițeri cânta „Hristos a înviat”. La ora 1 după miezul nopții toți erau pe cai și în ziua întâi de Paști au ajuns divizia secuiască, pe care au încolțit-o într-un colț al Tisei și la Ökörítő au capturat-o. Divizia secuiască părăsise Satu Mare în noaptea de 23-24 aprilie, retrăgându-se spre Tisa.

După intrarea armatei române în Satu Mare a început munca grea de plămădire a vieții românești.

Țineam neapărat să avem instituții paralele cu ale ungarilor. Părintele Constantin Lucațiu și-a văzut de treburile sale de paroh în biserica reromânizată.

Au rămas deci doi inși: dr. Ilie C. Barbul și eu.

Tatăl dumitale a pus bazele românești în administrație numind în funcția de primar al municipiului Satu Mare pe fostul consilier municipal Augustin Ferențiu, om integru și foarte priceput în administrația locală și cu mare trecere în fața funcționarilor și a publicului; apoi ca primpretor la pretura Satu Mare pe dr. Traian Erdélyi, ca șef al poștei pe Ioan Bolchiș, în fruntea serviciului sanitar pe dr. Gh. Bolchiș, la administrație financiară pe Anton Moldovan, iar la cadastru pe inginerul Ioan Barbul.

Numele lui Ilie Carol Barbul se leagă și de apariția primului periodic laic românesc din orașul de pe Someș, ziarul „Satu Mare” (1919).

În perioada interbelică îl vom întâlni în calitate de senator, pe listele Partidului Poporului, în Parlamentul României întregite. Ulterior va fi membru al Partidului Național Creștin.

Un moment de referință în viața politică sătmăreană îl reprezintă constituirea la 23 mai 1934 a Blocului românesc. Acesta cuprindea toate partidele românești, urmărind o mai bine administrare și obținerea unei majorități românești în conducerea orașului Satu Mare cu ocazia alegerilor municipale ce urmau să se desfășoare. Este un acord deplin al acestor forțe, care au apreciat importanța momentului, lăsând deoparte orgoliile politice¹⁷. Este pentru prima dată când partidele locale (P.N.Ț., P.N.L., Partidul Național Agrar) sunt grupate într-o alianță politică, fapt confirmat și de declarațiile presei locale, de reprezentanții acestora: Titu Demian, Ștefan Cherecheș (Benea și Ilie Carol Barbul).

În 1927 va fi ales președinte al „Comitetului de inițiativă pentru ridicarea monumentului Vasile Lucaciuc”, președinte al Sindicatului hidraulic Tisa-Someș (1928), membru în consiliile de administrație ale mai multor societăți: Hotel „Dacia”, „Unio”, Cinema „Urania” ș.a. S-a remarcat și ca un participant activ și constant la toate manifestările de ținută românească din urbe, secondat fiind de soția sa, Valeria Lazin, președinta „Asociației Româncelor Sătmărene” (înființată în 1926).

Arbitrajul de la Viena întrerupe, din păcate, o carieră strălucitoare, silindu-l pe I. C. Barbul a se refugia la Arad, cu domiciliul în str. Greceanu nr. 2, unde va fi un timp director al Fabricii de vopsele „Policrom”.

Intuind cu exactitate pericolul care-l amenința în contextul evoluției vieții politice spre un regim totalitar, fiind și posesorul unei moșioare de 115 iugăre la Păulești, preferă pe mai departe Aradul unei eventuale detenții la Canal. Cu toate că a decis să rămână mai departe în

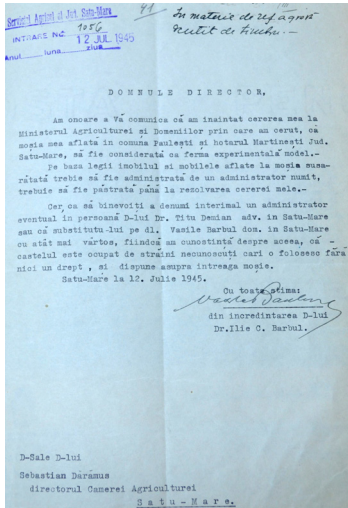
Arad, noile autorități instalate după 6 martie 1945, au văzut în el un pericol pentru „noua societate”.

La 23 martie 1945 este publicată în Monitorul Oficial Legea 187 pentru înfăptuirea reformei agrare. Din păcate, modul de desfășurare al acestor lucrări a fost unul greoi, în condiții destul de anevoioase, motivele nefiind deloc singulare. Numeroase confuzii și chiar greutăți în aplicare reformei agrare au fost cauzate de interpretarea art. 3 din Legea 187 referitor la exproprierea în totalitate a terenurilor și bunurilor absenteiștilor și a celor care în ultimii șapte ani nu și-au cultivat terenurile în regie proprie, cu excepția loturilor până la 10 ha¹⁸.

Faptul că Sătmarul se afla într-o zonă care a cunoscut atât ocupația horthystă, cât și cea militară sovietică (30 august 1940-9 martie 1945), urmând apoi reinstaurarea administrației ro-

¹⁷ „Gazeta Sătmarului”, nr. 122/3 iunie 1934.

¹⁸ Claudiu Porumbăcean, *Realități administrativ-politice și social-economice în nord-vestul României (1944-1947)*, Ed. Argonaut, Cluj Napoca, 2006, p. 102.

mănești într-o perioadă de haos și incertitudine politică (există încă teama că Ardealul să fie reluat de unguri)¹⁹ face ca noțiunea de „absenteist” să fie foarte subiectiv înțeleasă și aplicată, iar o dată ce o persoană este absentă, fie și din motive obiective, ea nu și-a putut lucra în regie proprie suprafețele arabile. Aceste două aliniate din lege nu numai că au creat confuzii dar, mai mult au dat prilejul unora, prin comitetele locale să îndeplinească o serie de abuzuri, fiind expropriate și suprafețele de teren aparținând unor oameni „vinovați” că au părăsit Ardealul de Nord în 1940, odată cu retragerea administrației românești. În această situație s-au aflat de exemplu dr. Ilie Carol Barbul, refugiat la Arad în 1940, proprietar a 115 jugăre de teren la Păulești,²⁰ Alexandru Bohățiel din Hrip (80 jugăre), refugiat timp de 5 ani la Sibiu, sau prof. Vasile Corodan din Cicârlău (azi jud. Maramureș) aflat în aceeași situație, confiscându-i-se o suprafață de 20 ha.²¹

Pentru a stopa aceste nereguli și pentru a clarifica situația, președintele Comisiei județene de reformă agrară solicită sprijinul MAD, explicând într-o adresă din 25 iulie 1945 situația deosebită pe care o comportă termenul de „refugiat” sau „absenteist” pentru unii locuitori ai județului Satu Mare.²²

Ziarul local *Sătmarul*, organ de presă al FND, acuză mai multe personalități locale aparținând partidelor de opoziție că s-ar fi „sustras” de la expropriere, cum ar fi: dr. Titu Demian (liderul județean al PNT) având 119 jugăre la Mărtinești, dr. Victor Marcu (fost parlamentar) cu 118 jugăre la Șomcuta Mare, Pop Gheorghe cu 362 jugăre în Botiz, dr. Ioan Hossu cu 108 jugăre în Botiz, Teodor Lazin cu 119 jugăre în Dorolț, Ioan Pușcaș cu 119 jugăre în Apatcu, dr. I. C. Barbul, posesor al unei moșii de 115 jugăre la Păulești ș.a.²³ Prin această acuzație de „sustragere de la expropriere” se urmărea discreditarea partidelor de opoziție, în special a PNT. Interesant și firesc ar fi fost să se prezinte modul de sustragere pentru că, practic, era imposibil ca cineva să se opună exproprierii, ba mai mult, articolul apare la doi ani și trei luni de la legislația reformei agrare. De altfel, atât contemporanii perioadei, cât și documentele arhivistice

Document care confirmă confiscarea averii deținute în Păulești de dr. Ilie Carol Barbul, Muzeul Județean Satu Mare

¹⁹ Reuben H. Markham, *România sub jugul sovietic*, Fundația Academia Civică, București, 1996, pp. 418-419.

²⁰ ANSM, *fond Direcția Agricolă III* (în continuare DA), dos. nr. 27/1945, f. 94.

²¹ Claudiu Porumbăcean, *Realități administrativ-politice...*, p. 103.

²² ANSM, *fond D.A. III*, dos. 26/1945, ff. 76-79.

²³ „Sătmarul”, nr. 276 din 1 iulie 1947.

contestă acest articol. Pentru exemplificare vom lua cazul dr. I. C. Barbul, care în 1940 s-a refugiat la Arad continuând să locuiască acolo și în 1945. Profitând de absența sa din zonă, Comitetul local de reformă agrară din Păulești a supus exproprierii întreaga sa suprafață de teren fiind considerat vinovat de dezastrul țării (art.3, al. b) datorită faptului că a fost prefect și în timpul scurtei guvernări Goga-Cuza. Aflând de cele petrecute la Păulești, dr. I. C. Barbul, prin fratele său Vasile Barbul, expediază la 12 iulie 1945 o scrisoare directorului Camerei Agricole, Sebastian Dărămuș în care se menționa: „Am onoare a Vă comunica că am înaintat cererea mea la MAD prin care am cerut ca moșia mea aflată în comuna Păulești și hotarul Mărtinești să fie considerată ca fermă experimentală model (...) Cer ca să binevoiți a denumi interimar un administrator eventual în persoana D-lui Titu Demian, avocat în Satu Mare sau pe Dl Vasile Barbul cu atât mai vârtos fiindcă am cunoștință despre aceea că castelul este ocupat de străini necunoscuți cari îl folosesc fără nici un drept și dispune asupra întregii moșii.”²⁴

Indignat de cele petrecute în cazul I. C. Barbul, S. Dărămuș se adresează în scris prefectului la 7 august 1945, semnalându-i următoarele: „Comitetul local de reformă agrară Păulești a expropriat în întregime moșia dr. I. C. Barbul, determinat probabil de către organizațiile politice județene pe motivul că proprietarul fiind prefect pe timpul guvernului Goga-Cuza, poate fi încadrat în art. 3, al. b din legea de reformă agrară, considerându-se vinovat de dezastrul țării. Fiind sesizați de către proprietar în repetate rânduri, în calitate de îndrumător județean pentru reforma agrară, am invitat comitetul local să intre în legalitate, în sensul ca să scoată de sub expropriere cota legală de 50 ha și aceasta întrucât proprietarul nu poate fi vinovat pentru dezastrul țării, pentru politică apropiată de Germania. În acest scop trebuie să existe o hotărâre a Tribunalului Poporului care este singurul în drept să hotărască asupra acestor vinovați (...)

Având în vedere că potrivit Constituției toți cetățenii țării trebuie să se bucure de libertate și de dreptul de proprietate, credem că măsura luată de FND este cu totul arbitrară și ilegală (...) Astăzi conacul moșiei este ocupat de organizația Tineretului Progresist, fără vreo prealabilă îndeplinire a formalităților legale de preluare a acestei moșii (...) Având în vedere că proprietarul a fost o persoană cu reputație în acest județ, fiind deputat și senator ales în Parlamentul Țării, a fost conducător de județ etc. avem o datorie morală de a rezolva în modul cel mai obiectiv situația proprietății sale. Solicităm o anchetă pentru a nu ne adresa înainte ministerului, până nu epuizăm toate căile legale aici în județ”²⁵. Așadar, acuzația de „sustragere de la expropriere” este total nefondată, ba mai mult, în ciuda eforturilor depuse de S. Dărămuș asistăm la o încălcare a legii prin exproprierea și a proprietăților sub 50 ha.

Castelul din Păulești

Deloc întâmplător, datorită organizării și dotării de excepție cu mijloace moderne de lucru, acest domeniu va deveni una din primele „ferme model” organizate de noul regim comunist pentru a încuraja trecerea la colectivizarea agriculturii, probabil cu speranța că toate Gospodăriile Agricole Colective vor arăta așa.

Ilie Carol Barbul a domiciliat în Satu Mare, str. Mihai Viteazul nr. 34, însă a deținut mai multe proprietăți în județ. El a intrat în posesia domeniului și a castelului de la Păulești în vara anului 1937, achiziționând proprietatea de la Steinfeld Adalbert contra sumei de 5.000.000 lei, cu o ipotecă de un milion lei de la Creditul Agricol. Suprafața totală a domeniului a fost de 283 jug. cad și 773 st.p.²⁶ Deși avea domenii în Lazuri sau la Seini în zona viilor, Ilie Carol Barbul,

²⁴ Claudiu Porumbăcean, *Realități administrativ-politice și social-economice în nord-vestul României (1944-1947)*, Ed. Argonaut, Cluj Napoca, 2006, p. 105.

²⁵ Claudiu Porumbăcean, *Realități administrativ-politice...*, p. 106.

²⁶ Muzeul Județean Satu Mare, *Colecția Adrian Demian*.

și toată familia, au devenit foarte atașați de moșia de la Păulești, dovadă fiind multitudinea de fotografii păstrate în Colecțiile Muzeului Județean Satu Mare. Nu este un secret pentru nimeni că Ilie Carol Barbul era o fire jovială, elegantă și plină de respect în relațiile cu apropiații săi, mai ales cu cei care lucrau pe domeniile sale, fapt ce reiese nu doar din fotografiile vremii, cât mai ales din relatările celor care l-au cunoscut. Era o fire deschisă care aprecia noile inovații tehnologice. Pe domeniile sale s-au folosit întotdeauna cele mai noi utilaje tehnologice al vremii: mașini de treierat, batoze sau tractoare. De altfel, el a fost printre primii sătmăreni posesori de autoturism, aparat radio ș.a.

Nu întâmplător, în zilele fierbinți de după 30 august 1940, aflându-se la Păulești, a fost salvat din mâinile autorităților horthyste chiar de către șoferul său, maghiar de origine. Acesta a fost contactat în prealabil și oferat cu o sumă importantă de bani, o parte ca avans, pentru a-l duce pe Ilie Carol Barbul cu mașina la un loc prestabilit pentru a fi prins de acești indivizi care îi doreau moartea. Surprinzător pentru unii, șoferul nu doar că nu l-a predat, dar la informat exact despre ce este vorba, având timp pentru a salva întreaga familie. Acesta a condus automobilul până într-o zonă sigură, iar la despărțire i-a arătat suma de bani primită și i-a mulțumit pentru toți anii petrecuți împreună. Trebuie menționat că Ilie Carol Barbul, ca mulți lideri ai mișcării naționale, nu erau antimaghiari ci luptători pentru drepturile românilor, iar acest lucru s-a văzut în relația pe care a avut-o cu locuitorii de origine maghiară. Din păcate au fost unii care nu au uitat implicarea și meritele sale în lupta pentru unire a românilor sătmăreni.

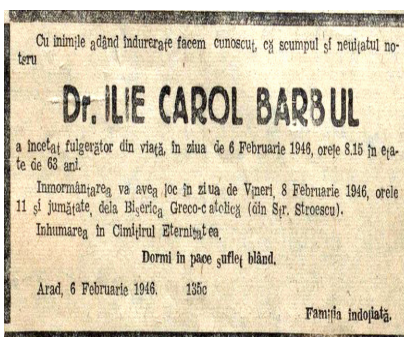
Din păcate, în urma unui infarct, la 6 februarie 1946, Ilie Carol Barbul se stinge din viață la Arad, în refugiu, găsindu-și odihna binemeritată în cimitirul „Eternitatea”, alături de Vasile Goldiș și Ștefan Cicio-Pop, tribuni ai Marii Uniri. Familia sa, după o scurtă revenire la Satu Mare, decide să rămână definitiv la Arad.

Au urmat ani grei pentru urmașii săi, cu procese, anchete, detenție și supraveghere permanentă din partea autorităților comuniste.

Imagini cu Castelul din Păulești din perioada în care se afla în proprietatea lui Ilie Carol Barbul

Din păcate însă, nici după evenimentele din decembrie 1989, urmașii săi nu s-au bucurat de respectul cuvenit din partea sătmărenilor. Mai mult, a urmat un șir nesfârșit de procese pentru revendicarea unei părți din averea familiei deposedată abuziv de regimul comunist, iar statul român, în loc să despăgubească familia Barbu-Demian, așa cum era firesc și legal, a preferat să creeze dispute între localnici și succesorii legali, mai bine de 25 de ani. După obținerea castelului din Păulești, urmașii au fost nevoiți să-l vândă, pentru a putea face față cheltuielilor din instanță pentru celelalte procese.

Din păcate, o bună parte din locuitorii comunei Păulești, sau din județul Satu Mare, nu-și cunosc valorile trecutului, acest fapt datorându-se și vechiului regim politic anterior anului 1990, când elitele trecutului nu au putut fi promovate datorită trecutului lor. Mai mult, oamenii au fost dezinformați cu privire la activitatea lor politică și culturală, astfel încât, după 1990, au continuat să fie catalogați ca fiind „moșieri, chiaburi, exploatare sau dușmani de clasă”, lipsa adevărului și educației creând clișee greu de demontat.

Și astăzi, urmașii familiei Barbul își caută dreptatea prin Tribunale, după 30 de ani de la înlăturarea regimului comunist, în loc de recunoștință pentru ceea ce au făcut pentru societatea românească.

În ultimii ani, oamenii de cultură și îndeosebi istoricii, au scos la lumină unele personalități locale condamnate la uitare, Ilie Carol Barbul fiind una dintre ele. Grație documen-

telor și obiectelor donate de succesorii săi Muzeului Județean Satu Mare, astăzi putem avea o altă percepție față de activitatea sa politică, economică, socială și culturală. Pe casa unde a locuit Ilie Carol Barbul de pe strada Mihai Viteazul din Satu Mare, a fost amplasată o placă comemorativă, iar recent (19 aprilie 2019), pe clădirea Parchetului din Satu Mare, lângă Hotelul Dacia, s-a dezvelit „ultimul credențional”, în amintirea delegaților la Alba Iulia la 1 Decembrie 1918, în frunte cu Ilie Carol Barbul. Muzeul Județean Satu Mare a organizat mai multe evenimente în ultimii ani, în care personalitatea sa a fost în centrul atenției: colocvii, expoziții, publicații științifice, iar cu ocazia Centenarului instaurării administrației românești la Satu Mare, s-a emis Medalia Centenară dr. Ilie Carol Barbul.

La 100 de ani de la instaurarea administrației românești la Satu Mare, credem că ar fi momentul ca autoritățile locale să redea locul și cinstea cuvenită uneia dintre cele mai mari personalități pe care le-a avut Sătmarul în toată existența sa. S-au făcut propuneri autorităților locale pentru acordarea numelui său unor străzi din localitățile sătmărene, sau chiar amplasarea în zona centrală a municipiului Satu Mare a unei statui care să-l păstreze pentru eternitate în amintirea localnicilor.

Considerăm că nici un efort nu este zadarnic pentru ca valorile trecutului să rămână vii în conștiința și memoria comunității.

Claudiu Porumbăcean
Muzeul Județean Satu Mare
Satu Mare, RO
e-mail: claudiupp@yahoo.com